

ja journalismin tärkeitä teemoja, joista ei minun mielestäni puhuta ääneen tarpeeksi, vaikka puhuttaisiinkin enemmän kuin koskaan ennen. Aika paljon ajatuksia tästä sitten aukesikin, mutta keskenhän nämä jäävät. Luulen siis, että jatkamme menoa sukat märkinä molemmat, emmekä ihan eri suuntiinkaan.

Kirjoittajat ovat:
professori Risto Kunelius, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos
toimittaja Jouni Tervo, asiamies, Suomen journalistiliitto

Nykyiset ohjeet

Johdanto

Hyvän journalistisen tavan perustana on kansalaisten oikeus saada oikeita ja olennaisia tietoja, joiden avulla he voivat muodostaa totuudenmukaisen kuvan maailmasta ja yhteiskunnasta.

Journalistin ammattietiikkaan kuuluu kunnioittaa inhimillisiä perusarvoja, kuten ihmisoikeuksia, demokratiaa, rauhaa ja kansainvälistä yhteisymmärrystä.

Journalistin on tunnettava vastuunsa luonnosta ja nähtävä käsittelemisensä asioihin liittyvät ympäristövaikutukset.

Hyvä journalistinen tapa ei rajoita mielipiteen ilmaisemisen vapautta. Siihen sisältyy pyrkimys edistää keskustelua ja tiedonkulkua, mutta myös vastuu tiedonvälityksessä noudatettavista periaatteista ja menettelytavoista.

Journalistin ohjeet koskevat kaikkea journalistista työtä välineestä riippumatta. Ne eivät kuitenkaan kata kaikkia tilanteita. Julkisen sanan neuvoston päätökset ja periaatelausumat tulkitsevat ja täydentävät näitä ohjeita.

Hyvään tapaan kuuluu myös, että journalisti tuntee tärkeimmät työhönsä

Uudistettu esitys

Johdanto

Sananvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusta. Hyvä journalistinen tapa perustuu jokaisen oikeuteen saada tietoja ja vastaanottaa mielipiteitä. Sananvapaus on kaikkien, myös journalistien, perusoikeus.

Näiden ohjeiden tavoitteena on tukea sananvapauden vastuullista käyttämistä joukkoviestimissä ja edistää ammattieettistä keskustelua.

Ohjeet koskevat kaikkea journalistista työtä. Ne on tarkoitettu vain alan itsesääntelyssä tulkittaviksi. Ohjeet eivät ole käytettävissä rikos- tai vahingonkorvausvastuun perusteena.

Ammatillinen asema

1. Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katsojijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.
2. Tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa

Nykyiset ohjeet

liittyvät lait, asetukset, kansainväliset sopimukset ja päätöslauselmat.

Ammatillinen asema

1. Tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa missään muodossa luovuttaa toimituksen ulkopuolelle.
2. Journalisti on ensisijaisesti vastuussa lukijoille, kuuntelijoille ja katsojille. Hänen ei pidä käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtainen hyötymisen mahdollisuus.
3. Journalistin oikeus ja velvollisuus on torjua painostus tai houkuttelu, jolla pyritään tiedonvälityksen ohjaamiseen, estämiseen tai rajoittamiseen.
4. Journalisti ei saa käyttää omaa tai välineensä asemaa väärin eikä hyväksyä etuja, jotka voivat vaarantaa hänen riippumattomuutensa tai mahdollisuutensa toimia ammattieettisten periaatteiden mukaan.
5. Journalisti ei pidä toimia vastoin vakaumustaan tai hyvää journalistista tapaa. Hän voi kieltäytyä tehtävistä, jotka ovat ristiriidassa tämän periaatteen kanssa.
6. Toisen työtä käytettäessä on noudatettava hyvää tapaa. Vaikka kyse ei olisikaan tekijänoikeuden suojamasta aineistosta, on hyvän tavan mukaista mainita lähde, kun käytetään pääasiassa toisen hankkimia tai julkaisemia tietoja.
7. Piilomainonta kaikissa muodoissaan on torjuttava. Aineistoon, johon voi liittyä kaupallisia intressejä, on suhtauduttava kriittisesti. Selasta voidaan julkaista vain, jos siihen on painavia journalistisia perusteita. Ilmoitusten ja toimituksellisen aineiston raja on pidettävä selkeänä.

Uudistettu esitys

- missään oloissa luovuttaa toimituksen ulkopuolisille.
3. Journalistilla on oikeus ja velvollisuus torjua painostus tai houkuttelu, jolla yritetään ohjata, estää tai rajoittaa tiedonvälitystä
 4. Journalisti ei saa käyttää asemaansa väärin. Hänen ei pidä käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtaisen hyötymisen mahdollisuus eikä vastaanottaa etuja, jotka voivat vaarantaa riippumattomuuden tai ammattietiikan.
 5. Journalisti voi kieltäytyä tehtävistä, jotka ovat ristiriidassa vakaumuksen tai ammattietiikan kanssa.
 6. Käsitellessään omalle tiedotusvälineelle, konsernille tai sen omistajille erityisen merkittäviä asioita journalistin on hyvä tehdä asiayhteys lukijalle, kuulijalle ja katsojalle selväksi.
 7. Myös toisen työtä käytettäessä on noudatettava hyvää tapaa. Lähdeaineisto on mainittava, kun käytetään toisen julkaisemia tietoja.

Tietojen hankkiminen ja julkaiseminen

8. Journalistin on pyrittävä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen.
9. Työtä tehdessään journalistin on suositeltavaa ilmoittaa ammattinsa. Tiedot on pyrittävä hankkimaan avoimesti.
10. Tiedot on tarkistettava mahdollisimman hyvin – myös silloin kun ne on aikaisemmin julkaistu.
11. Myös kuva ja ääntä on käytettävä totuudenmukaisesti. Vastanottajalla on oikeus tietää, onko kysymys dokumentista vai muunnellusta fiktiivisestä aineistosta.
12. Tietolähteisiin on suhtauduttava kriittisesti. Erityisen tärkeää se on kiistanalaisissa asioissa, koska tietolähteellä voi olla hyötymis- tai va-

Oikeat tiedot

8. Journalistin on työssään pyrittävä totuudenmukaiseen, olennaiseen ja monipuoliseen tiedonvälitykseen.
9. Tietolähteisiin on suhtauduttava kriittisesti. Erityisen tärkeää se on käsiteltäessä kiistanalaista asiaa: tietolähteellä voi olla henkilökohtaisia intressejä tai vahingoittamistarkoitus.
10. Asiatiedot on tarkistettava niin hyvin kuin mahdollista, myös silloin kun ne on jo aiemmin julkistettu.
11. Yleisön on voitava erottaa tosiasiat ja niiden taustoittaminen mielipide- ja seipiteellisestä aineistosta. Tämä periaate ei rajoita journalistisen tyylilajin ja muodon valintaa.
12. Otsikoilla, ingresseillä, kansi- ja kuvateksteillä, myyntijulisteilla ja muilla esittelyillä on oltava sisällössä kate.
13. Myös kuvaa ja ääntä on käytettävä totuudenmukaisesti. Vastaanottajan on saatava tietää, onko kysymys dokumentista vai fiktiivisestä aineistosta.

Tietojen hankkiminen

14. Tiedot on hankittava avoimesti ja rehellisin keinoin. Poikkeuksellisia menetelmiä voi käyttää vain, jos yleisesti merkittäviä tietoja ei normaalikeinoin voi saada.
15. Haastateltavan tulee ennakolta saada tietää, missä välineessä ja millaisessa yhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hyvän tavan mukaista on myös kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi.
16. Haastateltavan pyyntöön tarkistaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua asiatietojen varmistamiseksi. Tarkistamisella ei kuiten-

- hingoittamistarkoitus.
13. Uutisen voi julkaista rajallistenkin tietojen perusteella. Kuvaa asioista ja tapahtumista on syytä täydentää kun uutta tietoa on saatavissa. Uutistapahtumia on pyrittävä seuraamaan loppuun saakka.
 14. Journalistilla on oikeus ja velvollisuus pitää tietoja luottamuksellisesti antaneen henkilöllisyys salassa. Lähdesuojaa on kunnioitettava kaikissa oloissa.
 15. Otsikoille, ingresseille, kansi- ja kuvateksteille, myyntijulisteille ja muille esittelyille on löydyttävä sisällöstä kate.
 16. Journalisti voi tehdä haastatteluja ja hankkia tietoja myös tavallisuudesta poikkeavilla keinoilla, jos olennaisia seikkoja ei voi muutoin selvittää.
 17. Haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä ja missä välineissä hänen lausumaansa voidaan käyttää. Haastateltavan tulee saada tietää, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi.
 18. Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on yleensä syytä suostua, jos se toimitusteknisesti on mahdollista. Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.
 19. Haastateltava voi kieltää lausumiansa julkaisemisen ainoastaan, jos olosuhteet ovat haastattelun antamisen jälkeen muuttuneet niin olennaisesti, että niiden julkaiseminen olisi selvästi kohtuutonta.
 20. Ilmoitusten ja toimituksellisen aineiston raja on pidettävä selvänä. Piilomainonta on torjuttava.

kaan saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.

17. Tietolähdettä on suojattava. Luottamuksellisen tiedon antajaa ei saa ilman tämän suostumusta paljastaa. Sama koskee omassa tiedotusvälineessä nimimerkillä tai salanimellä esiintyvää henkilöä.

Oikaisu ja vastine

18. Virheellinen tieto on viipymättä oikaistava joko oma-aloitteisesti tai asianomaisen sitä vaatiessa.
19. Arvostelun kohteeksi joutuneelle on myönnettävä vastineoikeus lehdesä, jos hän sitä perustellusti pyytää. Pelkkä mielipide-ero ei ilman muuta oikeuta vastineeseen.
20. Jos vastinepyyntö on peusteltu, vastine on julkaistava vastineen laatijan haluamassa muodossa viipymättä ja siten, että alkuperäisen tiedon saaneet voivat sen helposti havaita.
21. Ellei vastine ole sellaisenaan julkaisukelpoinen, on sen korjaamisesta neuvoteltava kirjoittajan kanssa. Ellei häntä kohtuullisessa ajassa tavoiteta, on suositeltavaa julkaista vastine korjattuna. Se olennaista sisältöä ei kuitenkaan saa muuttaa.
22. Jos nimettyä henkilöä arvostellaan tiedotusvälineessä erittäin voimakkaasti, on hyvän journalistisen tavan mukaista tuoda hänen näkökantansa esiin mahdollisuuksien mukaan samassa yhteydessä.

Yksilön suoja

23. Kaikkien ihmisarvoa ja kunniaa on suojattava. Ihonväriä, kansallisuutta, syntyperää, vakaumusta, sukupuolta tai muuta henkilön ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuu-

Oikaisu ja vastine

21. Olennaisesti virheellinen asiantieto on oikaistava viipymättä.
22. Jos nimetyn henkilön toiminnasta aiotaan esittää tietoja, jotka asettavat hänet erittäin kielteiseen julkisuuteen, on hänelle mahdollisuuksien mukaan syytä varata tilaisuus tuoda kantansa esiin samassa yhteydessä.
23. Ellei samanaikainen kuuleminen ole mahdollista, on poikkeuksellisen kovan kritiikin kohteeksi joutuneelle myönnettävä oikeus vastineeseen hänen niin vaatiessaan.
24. Tavanomainen kulttuurikritiikki, poliittinen, taloudellinen tai muu yhteiskunnallinen arviointi sekä muun mielipiteen esittäminen ei synnytä vastineoikeutta.
25. Vastineoikeuden synnyttyä vastine on viivytyksettä julkaistava ilman sen yhteyteen liitettyjä asiattomia kommentteja.
26. Ellei vastine ole julkaisukelpoinen, sen korjaamisesta on neuvoteltava laatijan kanssa. Vaikka yksimielisyyteen ei päästäisi, vastineen olennainen sisältö on julkaistava asiallisessa muodossa.

Yksityinen ja julkinen

27. Jokaisen ihmisarvoa on kunnioitettava. Etnistä alkuperää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, vakaumusta tai muuta vastaavaa ominaisuutta ei pidä tuoda esiin halventavasti.
28. Yksityiselämään kuuluvia erityisen arkaluonteisia seikkoja voi julkaista vain asianomaisen suostumuksella. Ilman sitä niiden paljastamiseen oikeuttaa vain poikkeuksellinen uutisarvo ja yhteiskunnallinen merkitys.

- lumattomasti tai halventavasti.
24. Yksityiselämään kuuluvia, asianomaiselle tai hänen lähiomaisilleen haitallisia seikkoja ei pidä julkaista, ellei niillä ole yleistä merkitystä.
 25. Henkilökuvien julkaisemisessa on noudatettava huolellisuutta. Kuvaa ei pidä käyttää harhaanjohtavasti eikä loukkaavassa yhteydessä. Erityistä varovaisuutta on noudatettava julkaistaessa kuvia onnettomuuksien tai rikosten uhreista.
 26. Nimen tai muiden tunnistamistekijöiden julkaiseminen rikoksia käsiteltäessä on perusteltua vain kun sillä on huomattavaa yleistä merkitystä. Henkilöllisyyttä ei yleensä tule paljastaa ennen tuomioistuinkäsittelyä, elleivät teon laadusta ja tekijän asemasta johtuvat painavat syyt sitä puolla.
 27. Syyllisyyteen ei pidä ottaa ennalta kantaa eikä ennakoida tuomioistuinten tai viranomaisen ratkaisuja.
 28. Jos rikosilmoituksesta, pidättämisestä, vangitsemisesta, syytteestä tai kantelusta on julkaista uutinen, on hyvän journalistisen tavan mukaista seurata asian käsittelyä sen lopulliseen ratkaisuun saakka.
 29. Yksilön suojaa koskevat periaatteet pätevät myös, kun käytetään julkisiin asiakirjoihin tai muihin julkisiin lähteisiin sisältyviä tietoja. Tiedon julkisuus ei aina merkitse sitä, että sen voi vapaasti julkaista

29. Yksityiselämän suoja on otettava huomioon myös nimiä ja kuvia käytettäessä. Onnettomuuksien tai rikosten uhreista uutisoitaessa on aina noudatettava hienotunteisuutta.
30. Julkisella paikalla tapahtuvaa toimintaa on yleensä lupa selostaa ja kuvata ilman asianosaisten suostumusta.
31. Julkistakin aineistoa julkaistaessa pitää ottaa huomioon yksityiselämän suoja. Kaikki julkinen ei välttämättä ole julkaistavissa. Erityistä varovaisuutta on noudatettava, kun käsitellään alaikäisiä koskevia asioita.
32. Rikoksesta tuomitun nimen, kuvan tai muita tunnistetietoja voi julkaista, ellei se tuomitun asemaan tai tekkoon nähden ole selvästi kohtuutonta. Alaikäisen tai syyntakeettona tuomitun henkilöllisyyden paljastamisessa on oltava pidättyväisempi.
33. Tunnistamiseen johtavien tietojen käytössä on syytä olla varovainen, kun kyse on vasta rikosepäilystä tai syytteestä.
34. Tietoja rikosentekijästä, syytetystä tai epäilystä ei yleensä pidä julkaista, jos se paljastaa erityisen arkaluonteisen rikoksen uhrin.
35. Arkaluonteisen rikoksen uhrin henkilöllisyys on suojattava, ellei sillä ole poikkeuksellista uutisarvoa ja yhteiskunnallista merkitystä.
36. Jos tutkintapyyynnöstä, syytteestä tai tuomiosta on julkaistu uutinen, asiaa on mahdollisuuksien mukaan seurattava loppuun saakka. Oikeudenkäynnin aikana journalistin ei pidä asiattomasti pyrkiä vaikuttamaan tuomioistuimen ratkaisuihin.